

מראי מקומות- עבודה זרה כ"ה

- (א) וכמה, אמר ריב"ל עשרים וארבעה שעי, אזיל שית וכו'- ע' במהרש"א דהעיר דלכל השיטות צריכין להבין למה לא עשה יהושע הכל בעמידה אחת, ולמה הי' צריך לחלקם. וביאר רק הא דר' אלעזר דתוספתא, דהעמידה ל"ו שעות, בתחלה י"ב שעות, ואח"כ כ"ד שעות, וכו' שהוא משום דהי' צריכין ל"ו שעות, אלא דאין שייך להעמיד השמש יותר מיום שלם בבת אחת.
- (ב) ולנקדימון בן גוריון- ע' בעין יעקב בתענית (כ.), דאי' בהכותב שם, דאין הביאור דבאמת השמש עמד, שהרי העולם לא נתקיים אפי' שעה א' בלא גלגול הרקיע, והארץ הוא כמו גרגיר באמצע כלי, שכל זמן שהכלי מתגלגל הגרגיר עומד באמצעיתו באויר, וכשהוא נח, הגרגיר נח עמו, וודאי לא שנה הקב"ה הטבע בשביל זה, שיהי' העולם מתקיים אף בלא גלגול החמה. אלא ה"פ, שעמוד של אור עמד באמצע רקיע האויר, ונדמה כי הוא השמש, ואע"פ שסבב הגלגל והי' לילה, אפ"ה עמד אותו עמוד של האורה, אבל גלגל ודאי מסבב דהי' [ומשמע דזהו דוקא במעשה דנקדימון, אבל מ"מ במעשה דיהושע י"ל דהי' שינוי טבע ממש].
- (ג) זה ספר משנה תורה- הק' המהרש"א, בשלמא ספר בראשית, דכולו מספר מעשה אבות שהם ישרים, שפיר נקרא כל הספר ספר ישרים, וכן ספר שופטים, שנעשה הספר בתקופה זו שכל הישר בעיניו יעשה. אבל לכא' מה שספר משנה תורה נקרא ספר ישרים אין לה טעם, האם משום דכתיב ב'י תיבת "ישר" נקרא ספר ישרים, הרי בספר שמות ג"כ כתיב והישר בעיניו תעשה, וכי משום הכי נקרא ספר שמות ספר ישרים. וכ' המהרש"א דכל מקום דמביאין פסוק זה דועשית הישר והטוב, מביאין אותה לענין לפנים משורת הדין. דהיינו, דהתורה רוצה שיעשה אפי' מה שאינו מצווה, שהרי הוא טוב וישר בעיני ד'. וא"כ, י"ל דשפיר נקרא כל ספר דברים על שם זה, שהרי הוא נוסף על התורה בכמה מצוות הישרים והטובים בעיני ד'.
- (ד) לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים- פרש"י, שהנשים דעתן קלות ושתייהן תתרכינה לעבירה. ומבואר דהסברא הוא דכיון דשניהן נוחות להתפתות, ממילא אינן יראין מהדדי, וגם הוא אינו ירא מפניהם. ואולם הריטב"א בקידושין (פ:) כ' דכיון דדעתן קלות "מחפות זו על זו ולא מכספי מהדדי". וע' בהג' הרד"ל (שם פא. ד"ה שאני) שכ' דלכא' יהי' נפק"מ היכא דא' מהן בעלה בעיר, דאם הסברא הוא ששתייהן נוחות להתפתות, הרי כאן אין שתייהן נוחות להתפתות, שהרי א' מהן בעלה בעיר, וממילא השני' יראה ממנה, ויהי' מותר. אבל אם טעם הדבר משום דמחפות אהדדי, א"כ אין הביאור כלל משום ששניהם יכולים בקל להתפתות, אלא משום דמחפות אהדדי, אפי' אם אין שניהם זינו, וזה שייך אף כשבעלה בעיר.
- (ה) לא צריכא באשתו עמו- כ' תוס', לכא' צריך לאוקים לה כשי' ר"ש בקידושין (פ:), דס"ל דאשתו משמרתו, אבל לכא' רבנן שם לא ס"ל דאשתו עמו מהני. וע"ע בתוס' בקידושין שם, דכ' דמהא דלא אוקמי' הגמ' כר"ש, משמע דאתיא אפי' כרבנן, וע"ש במש"כ לפרש המח' ר"ש ורבנן. וע' במקנה בקידושין שם, דכ' ליישב סוגיין אפי' אם אמרי' דר"ש ורבנן חולקים אם אשתו עמו מהני, דיש לחלק, דכאן י"ל דכ"ע מודו דאשתו עמו מהני, ד"ל דמה דאמרי' דמיירי באשתו עמו, קאי אהא דאמרי' לעיל דמיירי בתלתא, ובתלתא כ"ע מודו דמהני באשתו עמו. וביאור הדברים הוא, דאף דבפרוצים אמרי' דאשתו עמו לא מהני, שהרי אין אשתו משמרתו, אלא מחפה עליו, מ"מ הוא משמר אשתו מלזנות עם שאר אנשים. וכיון שהיא לא תזנה, ממילא חבירה ג"כ יראה לזנות, שלא תגלה עליה חבירה, ולכן נמצא דאף חבירה אינה תזנה עם שאר האנשים (וזה אתי כשי' רש"י הנ"ל בענין הא דנשים דעתן קלות, אבל לפי שי' הריטב"א הנ"ל, אין שייך סברא זו). וא"כ, החשש הוא רק שמא תזנה חבירה מבעל שלה, דהא אשתו מחפה עליו, ואינה

חשובה בין הנשים ואינה חשובה בין האנשים. וביאר, דחשובה בין הנשים היינו דצנועה היא ביותר, ולכן אין מקום לחוש לעריות, אבל אינה חשובה בין האנשים, ולכן יש לחוש לשפיכות דמים. וא"כ, לפי ר' ירמיה' אסורה להתייחד עמה, שהרי לא ס"ל להא דאשה כלי זינה עליה, ולכן יש לחוש לשפיכות דמים. אבל לר' אידי אין מה לחוש, שהרי אין לחוש לעריות כיון שהיא צנועה ביותר, וגם אין לחוש לשפיכות דמים, דהא אשה כלי זינה עליה (ולכא'ו) פרש כלי זינה עליה כמו פ' תוס', דמרחמים על אשה כיון שהיא אינה בעלת מריבה ומלחמה, או כמו שהביא תוס' מהירושלמי, דכלי זינה עליה היינו דהאשה יכולה להטמין עצמה ולומר עובד כוכבים אני, טפי מאיש). אולם לכא'ו גם על תוס' רי"ד יש להק' דלא מצינו שחילקו חז"ל לענין חשש זנות בין צנועה ביותר לשאינה צנועה, וצ"ע.

(ח) **במקל טופלו לשמאלו- כ' הפלפולא חריפתא** (על קיצור פסקי הרא"ש, ב', ה') דלכא'ו דברי ר' ישמעאל בנו של ריב"ב דברי טעם הם, ולמה יחלוק הת"ק עליהם. וכ' דאולי באמת אינו בא לחלוק על הת"ק, רק לפרשו, ולכן פסק כמו הטור, דס"ל דאין כאן מחלוקת. אבל הביא דהבית יוסף הבין בשי' הרמב"ם דפסק כת"ק, ולכן ע"כ ס"ל דנח', וצ"ע.

(ט) **ירחיב לו הדרך כדרך שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע- ע' במס' כותים**, בביאור של ר' חיים קניבסקי זצ"ל, מטהר אות ל', דהאריך לכתוב דדין מדבר שקר תרחק מדאורייתא הוא רק היכא שיהי' הפסד לזולתו ע"י שקרו, אבל בלא"ה אין איסור תורה אלא מדברי קבלה, ולכן התירוהו לצרכי מצוה. וכ' דמה דאי' בחז"ל דכוונת יעקב אבינו הי' עד שאבא אדוני שעירה לעתיד לבא, היינו משום דודאי לא הי' יעקב אבינו רוצה לשקר במקום שהי' יכול לומר דבר דמשתמש לתרי אנפי. אבל הוסיף דודאי אי לא הי' שייך לעשות כן, מ"מ הי' מותר לשקר ממש בכה"ג, דבמקום צורך גדול הי'.

מגלה. אבל כיון שיש כאן אנשים אחרים, והם אינם מזנים עם א' מהן, א"כ ממילא יש לחוש שאנשים עצמם יגלו, דאף פרוצים אמרי' דמגלים אם אינם מזנים. וא"כ, נמצא דאם יש אנשים אחרים מלבד הבעל (ובעי' ג' לדרך, וכמש"כ רש"י), וגם אשתו של א' מהפרוצים שם, א"כ לכ"ע מותר לייחד, ובזה אמרי' דרק בעכו"ם אסור, ואינו דוקא לשי' ר"ש.

(ו) **ותיפוק לי' משום שפיכות דמים- כ' הריטב"א** דכיון דהסיפא יהיב טעמא משום שפיכות דמים, א"כ ע"כ רישא מטעם אחר הוא. ולכא'ו הי' ק' לו, דאף דברישא נקט טעם דעריות, דלמא חד מתרי נקט, ואי' גם טעם דשפיכות דמים, וע"ז כ' דכיון דנקט סיפא שפיכות דמים, משמע דברישא לא שייך טעם זה.

(ז) **איכא בינייהו אשה חשובה בין האנשים ושאינה חשובה בין הנשים- פרש"י** דמה דאמרי' אשה חשובה בין האנשים, היינו דקרובה למלכות, ולכן ירא העכו"ם להורגה. ואשה שאינה חשובה בין הנשים היינו שאינה יפה, וממילא אין חשש זנות, שאין הגוי רוצה לבא עליה. וא"כ, נמצא דלפי ר' ירמיה', היכא שהאשה חשובה בין האנשים ואינה חשובה בין הנשים, א"כ אין חשש כלל, דאין חשש שפיכות דמים או זנות. אבל לר' אידי דאמר אשה כלי זינה עליה, א"כ לעולם אין חשש רציחה לאשה, שהרי הגוי לעולם רוצה לבוא עליה, ולכן אינו הורגה, ואינו מחלק בין אשה יפה לאשה שאינה יפה, וא"כ לעולם יש איסור יחוד, דלעולם יש לחוש לעריות. וע' בתוס' שהק' ג' קר' על רש"י, (א) אין לשון "חשובה" משמע יפה, (ב) לא מצינו בשום מקום דמחלקין בין יפה לשאינה יפה לענין שבויה להתיר מי שאינה יפה לכהונה. (ג) לפי רש"י יצא דהנפק"מ בין ר' ירמיה' ור' אבין ציור א' הוא, דהאשה חשובה בין האנשים ואינה חשובה בין הנשים, ולפי זה הול"ל חשובה בין האנשים ולא בין הנשים, ומדלא קאמר כן משמע דב' דברים הן. ולכן כ' תוס' לפרש הסוגיא באופן אחר, ע"ש. וע' בתוס' רי"ד שהביא גירסא הפוכה בהסוגיא, דאיכא בינייהו אשה